

Μνήμη πατρὸς Γεωργίου Μεταλληνῶ*

Ἀρχιμ. Γρηγορίου Δ. Παπαθωμᾶ**

«Υπὲρ τῆς ὀγδότης...»
[Ἐπιγραφή Ψάλμ. ια']

Ἐνα ἄκουσμα ἀναπάντεχο, μιὰ κατώδυνη λύπη συννέφιασε τὴν καρδιά μας στὴν τροχιά τῆς καθημερινότητάς μας, ὅταν πληροφορηθήκαμε στὸ χειμωνιάτικο πρωινὸ τῆς 19ης Δεκεμβρίου τοῦ 2019 τὴν ἐκδημία τοῦ ἐριτίμου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς μας Σχολῆς, τοῦ π. Γεωργίου Μεταλληνῶ.

Ἦταν ἕνας σύγχρονος πατέρας καὶ διδάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας μας, ἕνας ἀκαδημαϊκὸς Δάσκαλος, Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ παλαιφάτου Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐπρόκειτο γιὰ μιὰ πολυμερῆ καὶ ταυτόχρονα πληθωρικὴ προσωπικότητα ποὺ κόσμησε, μὲ διακριτικὴ παρουσία, τὶς τάξεις τῶν Κληρικῶν καὶ τὴν χορεία τῶν ἀκαδημαϊκῶν Δασκάλων. Θὰ ἦταν δυσεπίτευκτο νὰ ἐπιχειρήσουμε νὰ περιγράψουμε τὴν πολύπτυχη ζωὴ καὶ προσωπικότητά του, γι' αὐτὸ θὰ προσπαθήσουμε νὰ μιλήσουμε μὲ τὴ γλῶσσα τῆς καρδιάς.

* Ὁ πυρήνας τῆς παρούσας ἐλαχίστης ἀποτίσεως τιμῆς στὴ μνήμη τοῦ ἀειμνήστου πατρὸς Γεωργίου Μεταλληνῶ βασίζεται στὸν ἐπικηδεῖο λόγο ποὺ ἐξεφωνήσαμε κατὰ τὴν τελετὴ τῆς νεκρωσίμου ἀκολουθίας του τὸ Σάββατο 21η Δεκεμβρίου 2019 στὸν Ἱερὸ Ναὸ Ἁγίου Θωμᾶ Ἀμπελοκήπων, τῇ εὐλογίᾳ καὶ παρουσίᾳ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερωνύμου.

** Ὁ ἀρχιμανδρίτης Γρηγόριος Δ. Παπαθωμᾶς εἶναι Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἱερῶν καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἱεροκῆρυξ τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἀπὸ τὰ νεανικά του χρόνια ὑπῆρξε ὁ ἀγωνιστῆς φοιτητῆς καὶ κοινωνιολόγος, αὐτὸς ποὺ στὴ συνέχεια καταξιώθηκε ὡς ἐμβριθῆς ἱστορικὸς καὶ φιλόλογος τῆς σύγχρονης καὶ προγενέστερης Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματείας, ὁ καθηγητῆς Πανεπιστημίου καὶ ἀκαδημαϊκὸς δάσκαλος, ὁ ἀνύποπτος δογματολόγος καὶ παράλληλα ὁ λαϊκὸς διδάχος τῶν εὐρύτερων λαϊκῶν στρωμάτων τῆς Πατρίδας μας.

Πρεσβύτερος ὑψηλῶν προδιαγραφῶν γιὰ τοὺς λογίους καὶ τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς, ἀλλὰ ἀβρὸς καὶ εὐπρόσιτος στοὺς ἀπλοὺς ἀνθρώπους τῆς γειτονιάς καὶ τοῦ μόχθου. Παππούλης..., ὁ παπα-Γιώργης, ὅπως συστηνόταν πάντοτε μὲ γλυκύτητα ὁ ἴδιος, καὶ ὅπως τὸν ἀποκαλοῦσαν οἱ ἄνθρωποι ἀξιαγάπητα στὴν ἀντιφώνησή τους. Ἦταν πάντοτε παρὼν σὲ ἐκδηλώσεις θεολογικῆς, κοινωνικῆς καὶ λαϊκῆς, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἦταν ὁ πατρολόγος καὶ ὁ δογματολόγος μὲ ἀνάλογες ἔγκριτες ἐκδόσεις, ὁ ἱστοριοδίφης, ὁ ἱστορικὸς, ὁ ἐνεργὸς φιλόλογος, μὲ ἀκάματη ἐργατικότητα, φθάνοντας μέχρι τὰ ὑπατά ἀκαδημαϊκὰ ἀξιώματα, ἀναδεικνυόμενος Κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Τότε, ἀλλὰ καὶ παλαιότερα, ἀσχολήθηκε μὲ τὶς ἀνέκδοτες Πηγές καὶ μὲ ἀνάλογο Ἀρχιερατικὸ ὕλικὸ τοῦ σύγχρονου Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Πολιτειακοῦ βίου, καὶ ἀνέδειξε, ἐκδίδοντας ἱστορικῆς μαρτυρίες καὶ πληροφορίες σχετικὰ μὲ τὴ διαμόρφωση τῆς σύγχρονης νεοελληνικῆς ταυτότητας, μὲ ζητήματα καὶ πράγματα τὰ ὁποῖα γνωρίζουμε σήμερα χάρις σὲ αὐτόν. Καὶ ταυτόχρονα, πάντοτε ἦταν ὁ κήρυκας τοῦ Εὐαγγελίου, ὁ κεκλημένος παντοῦ, σὲ ὅλα τὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος, ἀκόμη καὶ τὰ πλέον βόρεια, ἔτσι ὅπως τὸν συναντήσαμε καὶ προσωπικῶς.

Διακρινόταν γιὰ τὴν ἐπιστημονικότητά του καὶ τὴν εὐγένεια τοῦ χαρακτήρα του – ἓνας κυρίαρχος μοναδικὸς συνδυασμὸς ἰδιωμάτων, ποὺ τὸν χαρακτήριζε σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τοῦ λόγου του, καὶ σὲ προσωπικὸ τόνο καὶ σὲ δημόσιο χῶρο. Μποροῦσε κάποιος νὰ διαφωνεῖ στὴν ἐπικοινωνία του μαζί του, ἀλλὰ οὐδέποτε ὁ μακαριστὸς πατὴρ Γεώργιος τὸν ἔθετε σὲ ἀντίπαλες τάξεις καὶ στρατόπεδα. Ἦταν διαλεκτικὸς μὲ ἐπτανησιακὴ εὐγένεια καὶ κανέναν δὲν ἔθετε ἀπέναντι· κατέθετε τὴν προσέγγισή του, ἀλλὰ δὲν ἐξωθοῦσε στὰ ἄκρα τοὺς διαλεγόμενους του, κρατώντας μία διακριτικὴ ἰσορροπία. Ἦταν τοιοῦτου ἀνωτέρου ἦθους καὶ χαρακτήρος, καθὼς, ἐνῶ μπορεῖ κάποιος νὰ διαφωνοῦσε μαζί του, ἐν τούτοις δὲν ἔφθανε ποτὲ σὲ ἀκραῖες καταστάσεις, γιὰτὶ

τὸν διέκρινε ἡ διαλεκτικότητα καὶ ἡ διαλλακτικότητα, ἡ συναντίληψη καὶ ἡ χριστιανικὴ καταλλαγή. Θεολόγος τῆς καταλλαγῆς, ὁ π. Γεώργιος κηρύττει πρωτίστως τὴν καταλλαγή τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Καὶ εἶναι ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ υἰοθετοῦσε στὴ ζωὴ του καὶ τὴ διαλεκτικὴ του μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, τοὺς ὅποιους ἄλλους...!

Εἶχε μάθει νὰ πολεμᾷ μὲ τὴν καρδιά του, νὰ ὀπλίζεται μὲ τὴν ἀδιάκοπη μελέτη καὶ προσευχή. Αὐτὴ ἦταν ἡ θεολογικὴ μαρτυρία του σὲ ἕναν κόσμον ποὺ περιφρονεῖ τὴ σεμνότητα καὶ προβάλλει τὸ κραυγαλέο, σὲ μία ἐποχὴ ποὺ θαυμάζει τὴν ἐπίδειξη ὑπεροχῆς καὶ παραγκωνίζει τὴν νοηματοδοτημένη σιωπή. Τὸ κάλλος αὐτῆς τῆς πνευματικῆς ἀρχοντιᾶς ποὺ δὲν εἶναι ἀπλῶς καρπὸς κόπου καὶ θυσίας, ἀλλὰ δωρεὰ χάριτος, εἶναι ἡ ἰσχυρότερη μαρτυρία πὼς κοινωνοὶ αὐτῆς τῆς χάριτος δὲν εἶναι ὅπωςδήποτε οἱ διανοητικῶς ἰσχυροὶ ἢ οἱ θεολογικῶς κατηρητισμένοι, ἀλλὰ οἱ πνευματικῶς κεκαθαρμένοι μὲ τὴν ταπείνωση, τὴν πίστη καὶ τὴν ἀγάπη.

Οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴ ζωὴ τους διαγράφουν μιὰ πορεία. Ἄλλοι μένουσιν ἀστάσιμοι καὶ ἄλλοι φθάνουν ὡς τὸ τέλος ἐπιτυχῶς. Ὁ σεβαστὸς Καθηγητὴς ὀλοκλήρωσε τὴν πορεία τῆς δικῆς του ζωῆς μὲ ἀξιοπαρατήρητη συνέπεια στὴν ἀκαδημαϊκὴ του ταυτότητα καὶ τὸ ἐκκλησιακὸ του φρόνημα. Ἡ ἀναζήτηση προτύπων τὸν φέρνει μπροστὰ μας νὰ ὑπηρετεῖ μὲ ἀριτιότητα τὸ τρισεπίπεδο ἔργο του: τὴν Ἐπιστήμη μὲ τὴν ἄοκνη φιλερευνητικὴ του διάθεση, τὴν Πανεπιστημιακὴ Κοινότητα καταρτίζοντας ἱκανοὺς ἐρευνητές, καὶ κυρίως τὴν Ἐκκλησία, μέσα ἀπὸ τὸ μέγιστο ἐντὸς τοῦ κόσμου ἀξίωμα, αὐτὸ τῆς ἱερωσύνης. Ἐκατοντάδες φοιτητὲς καὶ σημερινοὶ μάχιμοι ἐκπαιδευτικοὶ εἶναι ἡ ζωντανὴ μαρτυρία γιὰ τὴν ὑπευθυνότητα καὶ ἀκεραιότητα τοῦ δασκάλου τους. Πρωτοπόρος, ἐργατικὸς καὶ ἀθόρυβος στὴ συλλογὴ καὶ ἐπεξεργασία τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ὕλικοῦ. Ἀκέραιος καὶ ἀσυμβίβαστος σὲ θέματα Θεολογίας καὶ ἐπιστημονικῆς ἐγκυρότητας. Ὀδοδείκτης ἐκκλησιακῆς ταυτοσημίας, ὑπευθυνότητας καὶ συνέπειας. Ἕνας ἄνθρωπος μὲ γνώμονα τὴν ἀκεραιότητα στὴν θυσιαστικὴ πιστότητα καὶ στὴν ἐμβιωμένη συνεχῆ προσφορά. Ἡ διδακτικὴ του εὐγλωττία, ἡ εὐχρησία τοῦ ἐπιστημονικοῦ του ἔργου καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐπιχειρηματολογία ποὺ καλλιέργησε ἐπαληθεύθησαν στὴ μέριμνα γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς πίστεως στὸν Χριστὸ καὶ τὴν Ἐκκλησία Του. Συνδύασε τὰ χαρίσματα-τάλαντα ποὺ τοῦ δώρισε ἀφειδῶς ὁ Θεὸς

μέ τὴν πνευματικὴ ἐμπειρία, θέτοντας πάντοτε τὴ γνησιότητα τῶν ἱκανοτήτων του μέσα στὸ φῶς καὶ τὴν ἀλήθεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ. Ὑπῆρξε ἓνας δάσκαλος ποὺ δίδαξε πάσχοντας τὸ κατὰ Θεὸν «πάθος» καὶ ὄχι ἀπαιτώντας ἐξουσιαστικά. Ὁ π. Γεώργιος ἦταν ἀθέατα σημαντικός, γιατί ζοῦσε ὁρατῶ τῷ τρόπῳ τὴν ταπείνωση. Ἐλκυόταν ἀπὸ μία μυστικὴ κλήση ποὺ τὸν φλόγιζε καὶ τὸν συνέπαιρνε, πέρα ἀπὸ τὴν πρόσκαιρη δόξα καὶ τὴν ὑπαρξή. Ἐπρόκειτο γιὰ μία φωτεινὴ καὶ εὐλογημένη παρουσία, δίχως κομπασμὸ καὶ οἴηση. Πήγγαινε πέρα ἀπὸ τὰ χαρίσματα, ἦταν «Θεοφόρος καὶ Θεοκίνητος», σοφὸς καὶ ἤρεμος. Δὲν πάσχιζε νὰ πείσει· ἀποζητοῦσε νὰ μοιραστεῖ, νὰ προσφέρει τὴν Εὐαγγελικὴ ἀλήθεια, νὰ κάνει μεθεκτὴ τὴν πατερικὴ σκέψη. Ἦταν ποιμένας καὶ διδάσκαλος, δάσκαλος προσώπων ποὺ ἐκεῖνος ἀναδείκνυε.

Εὐτυχίσαμε νὰ τὸν γνωρίσουμε προσωπικῶς πρὸ πολλῶν ἐτῶν διδάσκοντα. Ἦταν προσηγῆς καὶ πρᾶος, λιγυρὸς καὶ μειλίχιος, προικισμένος μὲ πολλὰ τάλαντα δοσμένα ἀπὸ τὸν Θεό, καὶ ὅλα τὰ ἀξιοποίησε γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἐνῶ ἦταν ἀριστοῦχος, διάλεξε νὰ σπουδάσει πρωτίστως Θεολογία καὶ νὰ γίνῃ κληρικός, ὁ παπᾶς στὴν πολύπτυχη διακονία τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν ἀπέριπτε τὴν Δυτικὴ Παιδεία, καθὼς ὁ ἴδιος μετέβη στὴ Γερμανία καὶ τὴν Ἀγγλία, γνώστης ὢν τῶν ἀντίστοιχων γλωσσῶν, καὶ τὴν ἴδια στιγμὴ ὑπῆρξε διαπρύσιος κήρυκας τῆς Ρωμαίικης Παραδόσεως. Μελετοῦσε στὰ σπουδαστήρια τῆς Εὐρώπης καὶ ἐξέδιδε βιβλία, ἐνῶ παράλληλα ἐκήρυττε στοὺς ναοὺς τῆς Γερμανίας καὶ διακονοῦσε στὴν ἐνορία τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν τῆς Διασποράς. Ἦταν ἐγκριτος ἐρευνητῆς τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ μὲ ἐπιστημονικὴ πολυμέρεια, ἐνῶ στὴν πορεία του καὶ τὴ διδακτικὴ του δράση ἦταν εὐπροσήγορος καὶ εὐληπτος, εὐφραδῆς καὶ πειστικός, μὲ ὠραία καὶ γλυκύτατη ἐκφορὰ τοῦ λόγου. Μποροῦσε ὄχι μόνον νὰ συνδιαλέγεται μαζί μὲ ἓναν ἐπιστήμονα σὲ ἀντίστοιχο ἀκαδημαϊκὸ ἐπίπεδο, ἀλλὰ καὶ νὰ κουβεντιάζει ἀπλᾶ καὶ προσιτᾶ μαζί μὲ ἓναν ἀπλὸ ψαρὰ τῆς Κέρκυρας ἢ τῆς Κεφαλλονιάς. Εἶναι ὁ ἐπιστήμονας, ὁ πατρολόγος, ὁ ἱστορικός καὶ συνάμα ὁ λαϊκὸς παπᾶς ποὺ ἱερατεύει καὶ διακονεῖ στὸ πανεπιστημιακὸ παρεκκλήσιο τοῦ Ἁγίου Ἀντύπα στὸν χῶρο τῆς Ὀδοντιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Ὦντας μέλος τῆς Ἀκαδημαϊκῆς Κοινότητος, ἐξέπεμπε μία διάχυτη ἀγάπη γιὰ τοὺς φοιτητές του, τοὺς συνεργάτες του καὶ γιὰ μᾶς τοὺς

συναδέλφους του, ἐνῶ ἐκμετροῦσε τὸ ζῆν μὲ διαύγεια, τὴ διαύγεια ἐκείνη ποὺ χαρακτήριζε τοὺς νεανικούς του χρόνους καὶ τοὺς καιροὺς τῆς ἀκμῆς καὶ τῆς τεράστιας ἀνεκτίμητης προσφορᾶς του. Ἀφήνοντας τὴν ἀνάμνηση νὰ ποτίσει μὲ παραμυθία τὴν ἀποδημία, θυμόμαστε τὸν μακαριστὸ π. Γεώργιο νὰ ἔρχεται στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Ἀθήνας μὲ τὸ λεωφορεῖο τῆς γραμμῆς, συναντώντας τὰ χαμόγελα τῶν φοιτητῶν του, ποὺ τὸν πλαισίωναν μὲ ἐμπιστοσύνη καὶ ἀγάπη, «*ἡ πιὸ πολύτιμη ἀμοιβή του*», καθὼς ἔλεγε ὁ ἴδιος. Γιατὶ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξει Θεολογία καὶ κήρυγμα τῆς ἀλήθειας χωρὶς τὴν ἐνεργὸ παρουσία τῆς ἀγάπης, τῆς Θεανθρώπινης ἀγάπης. Εὐρίσκεται πλέον στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Θεοῦ, γιατί ἐργάσθηκε πολὺ γιὰ τὴν Ἐκκλησία καὶ τὴν Ἱερὰ Ἐπιστῆμη τῆς Θεολογίας, ἀφήνοντας πίσω του μεγάλη θεολογικὴ παρακαταθήκη, καθὼς μᾶς προσέφερε πολλὰ καὶ ἀνεκτίμητα, τὰ ὁποῖα ὁ χρόνος θὰ τὰ ἀναδεικνύει ἔτι καὶ ἔτι...

Εὐχὴ μας ἄς εἶναι τὸ ἔδρανο τοῦ Πανεπιστημίου νὰ εἶναι ἀναβαθμίδα ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τοῦ Θεοῦ, ἡ λειτουργικὴ ζωὴ του νὰ συνεχίζεται στὴν ὄντως ζωὴ καὶ στὴν καλλιπέπεια τοῦ λόγου του νὰ ἀντιπροσφέρεται ἢ φιλοκαλία τοῦ Παραδείσου... Εἶθε ὁ πατὴρ Γεώργιος νὰ γεύεται τὸ ἐσχατολογικὸ νέκταρ τῆς ἀγαπητικῆς καὶ εὐμενοῦς καὶ ποθεινῆς ἀγκαλιᾶς τοῦ Θεοῦ, τὸν Ὅποῖον ὁ ἴδιος τόσο πολὺ ἀγάπησε καὶ τόσο πιστὰ ὑπηρέτησε, καὶ νὰ ἀκούσει τὸν Κυριακὸ λόγο: «*εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ· εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Κυρίου σου*» (Ματθ. 25, 21. 23).

Ἄς ἔχουμε τὴν εὐχὴ του!